

62_SOK-1004 H24 - Case 3

Kandidat 62

Instruksjoner

Denne oppgaven er laget opprinnelig av Even S. Hvinden. Den er endret og oppdatert av Derek J. Clark. Sistnevnte er ansvarlig for eventuelle feil og mangler.

Oppgaven skal løses interaktivt i RStudio ved å legge inn egen kode og kommentarer. Det ferdige dokumentet lagres med kandidatnummeret som navn `[kandidatnummer]_SOK1004_C3_H24.qmd` og lastes opp på deres GitHub-side. Hvis du har kandidatnummer 43, så vil filen hete `43_SOK1004_C3_H24.qmd`. Påse at koden kjører og at dere kan eksportere besvarelsen til pdf. Lever så lenken til GitHub-repositoriet i Canvas.

Bakgrunn

Prisveksten har vært høy i Norge, og som [denne overskriften fra 2023](#) viser kan en del av prisveksten skyldes en historisk stor vekst i matpriser.

[Denne saken fra Dagens Næringsliv](#) viser at en reduksjon i matpriser kan også bidra til at inflasjonen faller:

Hvor mye har matpriser bidratt til prisveksten? I denne oppgaven skal vi benytte prisdata fra SSB til å besvare dette spørsmålet. Jeg anbefaler dere å lese [Konsumprisindeksen - en levekostnadsindeks](#) av Randi Johannesen, Økonomiske analyser 5/2014.

Oppgave I: Tolk vekstbidraget

For å forstå øvelsen skal vi først se nærmere på hvordan en prisindeks bygges opp. La P_t være verdien til konsumprisindeksen i tid t , gitt av et vektet gjennomsnitt av $n \geq 1$ priser eller prisindekser

$$P_t = \sum_{i=1}^n v_{i,t} p_{i,t} \quad (1)$$

hvor vektene summerer til én i hver periode t , $\sum_{i=1}^n v_{i,t} = 1$. Vektene viser hvor stor andel av budsjettet en representativ konsument bruker på vare eller vare gruppe i . Vi vil se på månedlig KPI på hovedgruppenivå, hvor $n = 12$ og t løper fra januar 1979 til april 2024 (som var siste måned tilgjengelig da dette dokumentet ble skrevet).

Vi betegner endringen over tolv måneder i KPI ved $P_t - P_{t-12} := \Delta P_t$, eller

$$\Delta P_t = \sum_{i=1}^n v_{i,t} p_{i,t} - \sum_{i=1}^n v_{i,t-12} p_{i,t-12} = \sum_{i=1}^n \Delta(v_{i,t} p_{i,t}). \quad (2)$$

Merk at både vektene og prisene kan endre seg fra $t - 12$ til t . Vekter endres i januar hvert år, og er fast resten av året. I praksis vil vektene endre seg lite. For å forenkle fremstillingen vil vi anta at $v_{i,t} = v_{i,t-12}$. I tillegg så deler vi uttrykket på P_{t-12} , og ganger med 100. Da har vi

$$100 \times \frac{\Delta P_t}{P_t} = 100 \times \frac{\sum_{i=1}^n v_{i,t-12} \Delta p_{i,t}}{P_{t-12}}. \quad (3)$$

På venstre side av likhetstegnet har vi prosentvis tolv måneders endring i konsumprisindeksen, eller inflasjon. På høyre side har vi en sum med n argumenter. Vi fokuserer nå på et vilkårlig element i ,

$$100 \times \frac{v_{i,t-12} \times \Delta p_{i,t}}{P_{t-12}}. \quad (4)$$

Tolk ligning (4). Gi en konkret forklaring på hva tallet representerer.

Ligningen viser hvor stor prosentvis andel av KPI enkelte elementer (i) utgjør. Det viser altså hvor mye endringen i pris på en vare påvirker den totale tolv måneders KPI-perioden.

Oppgave II: Rydd i data

Vi begynner med å rydde og laste inn pakker.

```
rm(list=ls())
library(tidyverse)
```

```
-- Attaching core tidyverse packages ----- tidyverse 2.0.0 --
v dplyr      1.1.4      v readr      2.1.5
v forcats    1.0.0      v stringr    1.5.1
v ggplot2    3.5.1      v tibble     3.2.1
v lubridate  1.9.3      v tidyr      1.3.1
v purrr      1.0.2
-- Conflicts ----- tidyverse_conflicts() --
x dplyr::filter() masks stats::filter()
x dplyr::lag()     masks stats::lag()
i Use the conflicted package (<http://conflicted.r-lib.org/>) to force all conflicts to become
```

```
library(lubridate)
library(rjstat)
```

Attaching package: 'rjstat'

The following object is masked from 'package:dplyr':

```
id
```

```
library(janitor)
```

Attaching package: 'janitor'

The following objects are masked from 'package:stats':

```
chisq.test, fisher.test
```

```
library(gdata)
```

Attaching package: 'gdata'

The following objects are masked from 'package:dplyr':

```
combine, first, last, starts_with
```

The following object is masked from 'package:purrr':

```
keep
```

The following object is masked from 'package:tidyr':

```
starts_with
```

The following object is masked from 'package:stats':

```
nobs
```

The following object is masked from 'package:utils':

```
object.size
```

The following object is masked from 'package:base':

```
startsWith
```

```
library(httr)
```

Vi bruker dataene fra [Tabell 0313: Konsumprisindeksen fra SSB](#). Jeg laster ned ved hjelp av API. Se [brukerveiledningen](#) her.

```
url <- "https://data.ssb.no/api/v0/no/table/03013/"

query <- '{
  "query": [
    {
      "code": "Konsumgrp",
      "selection": {
        "filter": "vs:CoiCop2016niva2",
        "values": [
          "01",
          "02",
          "03",
          "04",
          "05",
          "06",
          "07",
          "08",
          "09",
```

```

        "10",
        "11",
        "12"
      ]
    }
  },
  {
    "code": "ContentsCode",
    "selection": {
      "filter": "item",
      "values": [
        "KpiIndMnd",
        "KpiVektMnd"
      ]
    }
  }
],
"response": {
  "format": "json-stat2"
}
}'

```

```

hent_indeks.tmp <- url %>%
  POST(body = query, encode = "json")

df <- hent_indeks.tmp %>%
  content("text") %>%
  fromJSONstat() %>%
  as_tibble()

```

Følgende kode benytter kommandoen `ymd` fra `lubridate` til å lage en anstendig tidsserie.

```

#Setter lokaliteten til norsk bokmål med UTF-8.
Sys.setlocale("LC_CTYPE", "nb_NO.UTF-8")

```

```
[1] "nb_NO.UTF-8"
```

```

df <- df %>%
  separate(måned,
    into=c("year", "month"),
    sep="M") %>%
  mutate(dato = ymd(paste(year, month, "1")))

```

Nå er det deres tur til å rydde. Slett variablene `year` og `month`. Gi variablene formålstjenlige navn. Påse at variablene har riktig format. Fjern data fra før år 2011, slik at vi kan beregne tolv måneders endring fra 2012. Løs oppgaven slik at du ekstraherer navnene på variablene og verdiene ved hjelp av kode.

Hint. Bruk `as.Date()` for å filtrere på datoer.

```
# løs oppgave II her

#fjerner variablene year og month
df <- df %>%
  select(-c(year,month))

#endrer navn på variablene
df <- df %>%
  rename(verdi = value,
         indeks = statistikkvariabel,
         gruppe = konsumgruppe)

#Fjerner data fra før 2011
df <- df %>%
  filter(dato >= as.Date("2011-01-01"))

#ekstraherer navnene på variablene
df_name <- df %>% names()
print(df_name)
```

```
[1] "gruppe" "indeks" "verdi"  "dato"
```

```
#ekstraherer navnene på verdiene
indeks_name <- unique(df$indeks)
print(indeks_name)
```

```
[1] "Konsumprisindeks (2015=100)" "Konsumprisindeks (vekter)"
```

Oppgave III: Beregn et vektet gjennomsnitt

Vi skal nå beregne KPI som et vektet gjennomsnitt av konsumgruppene og sammenlign med totalindeksen.

Oppgave IIIa: Endre verdi på vektene

Del vektene i df på 1000, og sjekk at de summerer seg til om lag 1 for hver måned. Hvor store avvik får du?

```
# løs oppgave IIIa her

df_vekt <- df %>%

  #filtrer for å kun inneholde vektene
  filter(indeks == "Konsumprisindeks (vekter)") %>%

  #deler verdien på 1000
  mutate(verdi = verdi/1000)

  #sjekker at det summerer seg til om lag 1 for hver måned
df_sum <- df_vekt %>%
  #grupperer etter dato
  group_by(dato) %>%
  #summerer verdiene
  summarise(total_verdi = sum(verdi)) %>%
  #lager en variabel som tar for seg avvikene
  mutate(avvik = abs(1-total_verdi))

#ser her at det summerer seg til om lag 1 for hver måned. Avvikene er minimale og ligger på 0
```

Oppgave IIIb: Beregn prisindeksen fra gruppene med vekter

Beregn en totalindeks hvor dere bruker vektene og verdiene på prisindeks i formel (1) fra oppgave I. Hvordan kan du vite om beregningen er riktig?

```
# løs opppgave IIIb her

#Rydder i df_vekt. Dette er fordi jeg skal gange df_vekt$verdi senere.
df_vekt <- df_vekt %>%
  select(dato,gruppe,verdi)%>%
  arrange(dato,gruppe)

#lager en df_indeks og rydder data
df_indeks <- df %>%
  #Filtrer utifra konsumprisindeks (2015=1000)
```

```

filter(indeks == "Konsumprisindeks (2015=100)") %>%

#velger variablene jeg trenger
select(dato,gruppe,verdi) %>%

#arrangerer utifra dato og gruppe
arrange(dato,gruppe)

#lager en ny tabell som skal bruke formel 1
df_total <- df_indeks %>%

#velger variabler
select(dato,gruppe) %>%

#ganger indeks og vekter
mutate(verdi = df_indeks$verdi*df_vekt$verdi) %>%

#grupperer etter dato
group_by(dato) %>%

#summerer
summarize(verdi = sum(verdi)) %>%

#navngir gruppen "KPI"
mutate(gruppe = "KPI")

#skal ha faste 2015 priser så derfor skal 100 være i 2015. Setter dato til 2015-01-01
justering <- 100/df_total$verdi[df_total$dato == as.Date("2015-01-01")]

df_total <- df_total %>%
  #Ganger inn justering
  mutate(verdi = verdi*justering)

#kan se at beregningen er riktig ved å se at 2015 faktisk er 100 og at de andre årstallene b

```


Oppgave IV: Beregn matprisens bidrag til vekst

Lag en figur som illustrerer vekstbidraget til konsumgruppen “Matvarer og alkoholfrie drikkevarer”. Gi figuren en anstendig tolkning.

```
# løs oppgave IV her

df_mat_indeks <- df_indeks %>%
  filter(gruppe == "Matvarer og alkoholfrie drikkevarer")

df_mat_vekt <- df_vekt %>%
  filter(gruppe == "Matvarer og alkoholfrie drikkevarer")

#lager en tabell som bruker formel 4
df_vekst <- df_mat_indeks %>%
  mutate(verdi = (100*(verdi - dplyr::lag(verdi,12))*dplyr::lag(df_mat_vekt$verdi,12)/dplyr

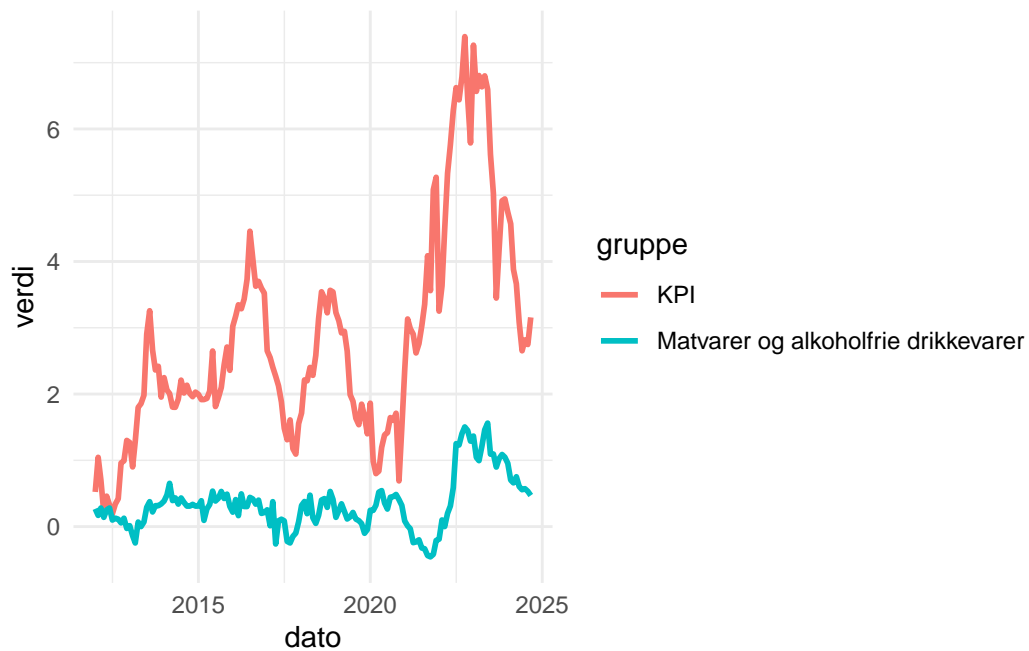
#finner prosentvis endring i KPI
total_vekst <- df_total %>%
  mutate(verdi = 100*(verdi - dplyr::lag(verdi,12))/dplyr::lag(verdi,12)) %>%

  #setter dato større eller lik 01.01.2012
  filter(dato >= as.Date("2012-01-01"))

#filtrer datasetet
df2 <- df_vekst %>%
  filter(dato >= as.Date("2012-01-01")) %>%
  rbind(total_vekst)

#lager plottet
df2 %>%
  ggplot(aes(x=dato,y=verdi,color=gruppe)) +
  geom_line(size = 1.0) +
  theme_minimal()
```

Warning: Using `size` aesthetic for lines was deprecated in ggplot2 3.4.0.
i Please use `linewidth` instead.

Figuren over viser ved den røde linjen prosentvis endring i tolv måneders KPI. Den blå linjen viser hvor vekstbidraget til matvarer og alkoholfrie drikkevarer. Det ser ut til at det er en klar korrelasjon her. Fra år 2022 ser vi en betydelig økning i både KPI og vekstbidraget til matvarer og alkoholfrie drikkevarer.